“MUMS ATLIEK TIKAI MĪLESTĪBA, ES SAKU, KALPOJOŠĀ...”

JĀNIS CIMZE

Veltīts latviešu skolu un dziesmu svētku tēvam, Vidzemes draudžu skolu skolotāju semināra vadītājam Jānim Cimzem

1814. GADA 21. JŪNIJS

Raunā, Cimzas pusmuižā vagara – šķiltera Andža (Anša) un viņa sievas Annas ģimenē dzimis vecākais no viņu 8 bērniem – dēls Jānis.

(Pēc jaunā stila – Jānis Cimze dzimis 3.jūlijā.)

Raunas draudzes iedzīvotāju sarakstā (1834.-43.g.) pirmo reizi tiek lietoti uzvārdi. Te rakstīts, ka Andžam (Ansim) un viņa dzimtai dots uzvārds Cimze, kas aizgūts no Cimzas pusmuižas nosaukuma.

Pirmās iemaņas mūzikā Jānis gūst jau mājās. Liela ietekme dēla audzināšanā ir mātei. Visi bērni tiek audzināti kristīgās ticības, pazemības un padevības garā. Rūpēs par mazākajiem brāļiem un māsām Jānim izveidojas pienākuma apziņa un darba mīlestība. Interese par mūziku rodas brāļu draudzes sanāksmēs, kur muzicē vecāki.

1824. GADA 10. NOVEMBRIS

10 gadu vecumā Jānis kopā ar 18 citiem bērniem uzsāk mācības Raunas draudzes (Skrīves) skolā. Tolaik šeit tiek mācīta reliģija, lasīšana, rakstīšana, rēķināšana, vācu un krievu valodas, sākuma mācība ģeogrāfijā un garīgi meldiņi.

Savu pirmo skolotāju Jāni Gaiķi Cimze vēlāk piemin ar dziļu cieņu.

1826. GADA 12. MAIJS

Beidzas Jāņa otrais mācību gads. Skolotājs ieraksta cildinošu vērtējumu: *"Ļoti labi. Dziesmu grāmatu par uzmundrinājumu saņēmis."*

1827. GADA 10. MAIJS

Beidzas Jāņa trešā skolas ziema. Skolotājs raksta: *"Ir [..] pats labākais."*

1828. GADA 10. MAIJS

Skolotāja piezīme pēdējā mācību gada beigās skan: *"Atlaižams. Saņēmis dāvinātu bībeli."* Šis dokuments apliecina, ka Jānis Cimze draudzes skolu beidzis 1828. gadā 14 gadu vecumā. Mācoties Raunas draudzes skolā, viņš *"pierādīja gluži sevišķu uzcītību... dedzīgu garu un bagātas gara dāvanas".*

Skolotājs Jānis Gaiķis, ievērojis zēna dotības, iesaka vecākiem skolot dēlu pedagoga darbam. To vēlas arī vecāki. Vēlāk Cimze teicis: *"Ne uz savu pašu, bet vecāku vēlēšanos esmu palicis par skolotāju."*

1830. GADS

16 gadu vecumā Jānis Cimze sāk strādāt par mājskolotāju Rozes muižā (Raunas draudzē) un Smiltenē.

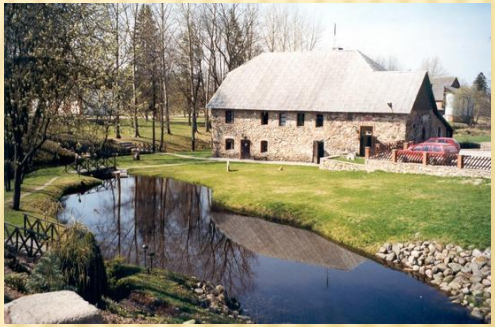

1833. GADS

19 gadu vecumā Jānis kļūst par Valmieras draudzes skolas skolotāju, priekšdziedātāju un ērģelnieku.

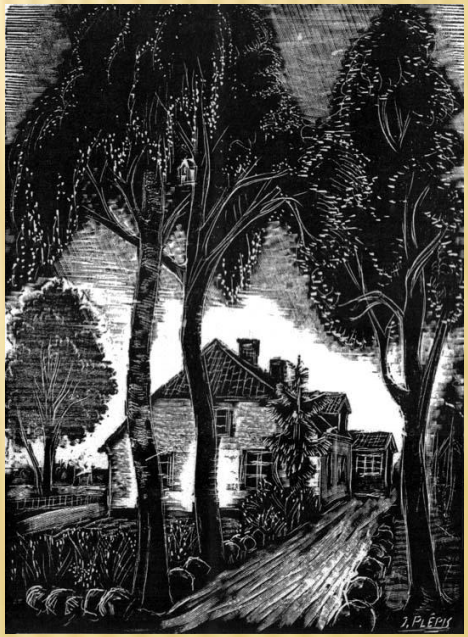

1834. GADA 13. AUGUSTS

Valkas apriņķa skolas zālē Vidzemes draudžu mācītāju pirmajā sinodē Krimuldas mācītājs Kārlis Kristjānis Ulmanis pārliecina klausītājus par nepieciešamību organizēt skolotāju semināru. Valmieras mācītājam Ferdinandam Valteram uzdod izraudzīt vispiemērotāko cilvēku šādas mācību iestādes vadītāja amatam.

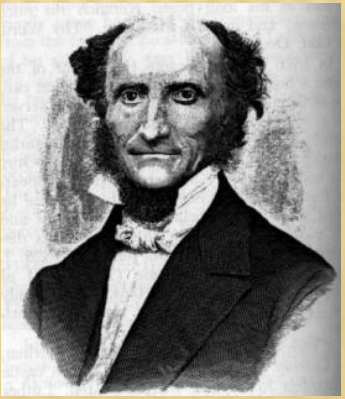

1935. GADS

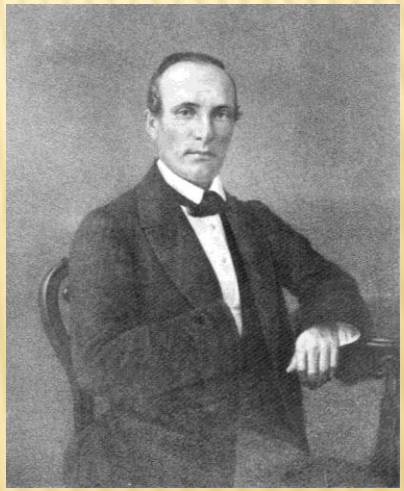

Par piemērotāko semināra vadītāja amata kandidātu izvēlas latvieti Jāni Cimzi. Kaut arī viņam ir tikai 22 gadi, viņš jau iemantojis Valmieras mācītāja Valtera ievērību. Cimze ir vērīgs jauneklis, muzikāli apdāvināts, labi prot vācu valodu un ir teicams audzinātājs.

1835. GADA 7. NOVEMBRIS

Laikrakstā “Tas Latviešu Ļaužu Draugs” parādās Jāņa Cimzes pirmā publikācija – vēsturisks stāsts “Tēvu zemes mīlestība”.

1836. GADA 17. JŪNIJS

Jānis Cimze dodas uz Veisenfelsas skolotāju semināru Vācijā, kur apgūst progresīvās pedagoģiskās idejas un gūst atziņu, ka *"daiļa vairākbalsīga dziedāšana ir viens no spēcīgākajiem tautas izglītības līdzekļiem – tautas sirdsjūtu izdaiļotāja"*. *"Cimzem ir gaiša galva, pareiza sprieduma spēja, maiga un bagāta sirds un nopietna griba,"* tā viņu raksturo semināra direktors Vilhelms Harnišs.

1837. GADA 31. MARTS

Valters raksta Cimzem: *“Ka Harnišs ar Jums mierā, nebija man nekas jauns: to es no Jums biju sagaidījis – tikai pretējāda ziņa mani nepatīkami pārsteigtu; tomēr man tas bija daudz, redzēt, ka arī Harnišs no Jums labu cer… Lai tas Jūs pašus arī par visām lietām sadrošinātu, pilnīgi padoties tā Kunga prātam, ka Viņš arī Jūs sev gatavo par derīgu rīku pie darba, no kura es latviešiem ceru lielas lietas…”*

1838. GADA 21. MAIJS

Jānis Cimze pabeidz Veisenfelsas semināru ar labu liecību un skolotāju kolēģijas atzinīgu raksturojumu: *“Kolēģijai jāpiezīmē, ka Cimze kā semināra audzēknis viņai visādā ziņā darīja prieku. Viņa tādēļ tikai vēlējās, lai Cimzem rastos vairāk drošības, pašuzticības un īsts darba lauks, kur viņš ar svētību var strādāt priekš savas tēvijas.”*

Kāds Cimzes skolas biedrs nodevis par viņu šādu liecību: *“Pēc beigtām studijām Cimze taisīja kopā ar citiem kursu beigušiem semināristiem savu skolotāja eksāmenu un dabūja visās mācībās pirmo numuru. Cimze pārspēja lielāko daļu no mums visās zinātnēs. Viņš bija uzcītīgs, uzticīgs, krietns un viņu cienīja un mīļoja tiklab viņa skolotāji, kā arī skolas biedri.”*

1838. GADA 28. JŪNIJS

Vidzemes landtāgs nolemj atvērt skolotāju semināru Valmierā.

1838. GADA RUDENS

Jānis Cimze kļūst par brīvklausītāju Berlīnes universitātē. Ar sevišķi lielu interesi viņš apgūst tautas melodiju vākšanas un harmonizēšanas prasmes, tiekas ar ievērojamiem pedagogiem, mākslas un kultūras darbiniekiem, kas dod iespēju iepazīt šo cilvēku uzskatus, ieceres, darba metodes, mācību un audzināšanas procesa organizēšanu.

Berlīnes universitātē Jānis Cimze piedalās Frīdriha Ādolfa Dīstervēga lekcijās matemātikā un didaktikā, profesora Ludviga Erka mūzikas nodarbībās u.c. L. Erks – ievērojams vācu mūzikas folklorists, kurš nodarbojās ar tautas melodiju vākšanu un harmonizēšanu, viņš jau bija publicējis daudzus vācu tautas dziesmu krājumus. Liela un produktīva bija viņa ietekme uz jauno Cimzi.

Jānis Cimze teicis: *"Ka es mācījos savu dzīvi veltīt augstākiem mērķiem, man jāpateicas Harnišam un Dīstervegam."*

Atcerēdamies savu jaunību, Cimze vēlāk rakstījis: *"Skolu vērtību mērīja pie koru dziedāšanas un skaistas rakstīšanas…"*

1839. GADA 17. JŪNIJS

Cimze atgriežas Valmierā, pa ceļam viņš iegriezies pie Kurzemes skolu tēva, mācītāja Voltera Cīravā, kurš vēlāk raksta: *"Šodien no Vidzemes atnāca viens jauns cilvēks, latvietis, vārdā Cimze. Viņam ne tikai patīkama āriene, bet arī laba izglītība... Viņa uzskati ir skaidri un droši, spriedumi precīzi un vienmēr labi argumentēti."*

1839. GADA 30. SEPTEMBRIS

Jāni Cimzi pieņem par skolotāju Vidzemes draudzes skolu skolotāju seminārā. Tā vadība uzticēta Ferdinandam Valteram. Jaunās mācību iestādes uzdevums – sagatavot draudzes skolu skolotājus, kas darbotos kā mācītāju palīgi un ērģelnieki. Cimze izstrādā mācību plānu.

1839. GADA 10. OKTOBRIS

Vācu avīzē "Inland" parādās sludinājums, kas lietišķā stilā informē, ka Valmieras tuvumā tiek atvērts skolotāju semināars Vidzemes guberņas latviešu daļai. Par mācībām un grāmatām semināristiem jāmaksā 50 rubļu gadā.

1839. GADA 10. NOVEMBRIS

Mārtiņdienā, vēlīna rudens pērkonam dārdot, mācītājs Valters iesvēta jauno skolotāju semināru Valmierā. Uzņemti 7 audzēkņi. Seminārs atrodas draudzes skolas namā, ierīkots ļoti primitīvi – 3 istabās. Vienā dzīvo Cimze, otrā ir pati klase, bet trešo semināra audzēkņi izlieto par guļamistabu.

1840. GADS 19. AUGUSTS

Skolu revīzijas ziņojumā lasāmi atzinīgi vārdi:

“Cimzes personība rāda, ka viņš ir gaišu prātu, krietns, noteikts un lēnprātīgs vīrs. Kad šo vīru, bagāti apdāvinātu, redz darbojamies savā amatā, tad viņam nevar liegt visaugstāko cieņu. Savus skolēnus, 18-20 gadus vecus jaunekļus, ar atklātu garu un svabadu prātu [..] aizgrābj un aizrauj sev līdz ar retu paidagoģisku talantu apbalvotais skolotājs, ārzemēs izglītotais latvietis - Cimze ."

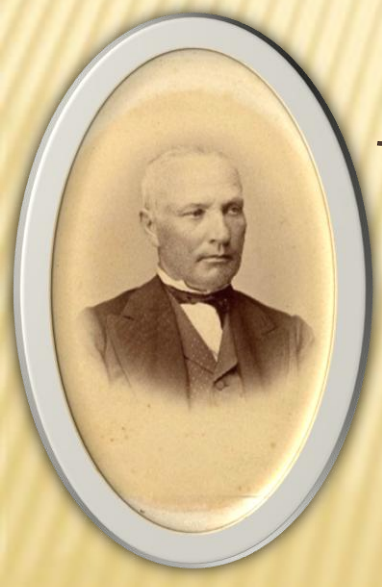

Ko Cimze pats prata, to viņš mācīja saviem audzēkņiem – latviešu un vācu valodu, kora vadību, ērģeļu, klavieru un vijoles spēli. Stāsta, ka neesot kavējis nevienu darba dienu, nevienu stundu. Cimze ir stingrs pedagogs, prasīgs pret sevi un audzēkņiem, taču kopīgā darba stundās dārzā un ceļojumos neiztrūkst spraigs humors. Darba mīlestība, akurātība un pienākuma apziņa – tās ir īpašības, kuras Cimze visvairāk cenšas attīstīt savos audzēkņos. Bet visam pāri galvenais – skolotāja goda apziņa.

1842. GADS

Cimze saraksta apcerējumu par latviešu skolu grāmatām, kurā izsakās pret latviešu tautas pārvācināšanu, bet tanī pašā laikā atzīst, ka nav liekami šķēršļi latviešu inteliģences un mācīto ļaužu ieiešanai vācietībā.

Cimze saraksta ģeogrāfijas mācību grāmatu (tā netika iespiesta). Īpaša vieta te ierādīta Vidzemes ģeogrāfijai. Manuskriptu izmantoja semināristi. Viņa uzsākto darbu pie mācību grāmatu sastādīšanas turpināja viņa audzēkņi – skolotāji Jānis Zvaigznīte, Jānis Ruģēns, Ādams Tērauds.

1842. GADS 19. NOVEMBRIS

Valters iesniedz bruņniecības komitejai Jāņa Cimzes rūpīgi pārdomāto un izstrādāto, vācu valodā uzrakstīto “Plan eines livländisch-letischen Seminars” (“Plāns Vidzemes latviešu seminārām”).

“Vidzemes latviešu semināra plāns” vēsta, ka seminārā uzņem jaunekļus, kuri beiguši draudzes skolu, nav jaunāki par 17 un vecāki par 25 gadiem. Svarīga piebilde: *"Ja trūkst dāvanu uz skolas izglītību vai mūziku, tad iemesls atraidīt".*

“Vidzemes latviešu semināra plāns” paredz četrgadīgu apmācības kursu. Pirmajos divos kursos semināristi apgūst zināšanas vispārīgos mācību priekšmetos, nākošos divos – profesionālās zināšanas un prasmes.

Semināra topošajiem audzēkņiem bija jāprot *“no galvas dziedāt pazīstamākās baznīcas melodijas un izveicīgi pēc notīm nodziedāt korāli un no lapas nospēlēt, kā arī vajag būt caurgājušam kādu klavieru spēles mācību grāmatu. Pazīt toņu kārtas, dažādo trīsskaņu un septimas akorda intervālus ar izveicību nošu rakstīšanā un transponēšanā. Bet par visām lietām, lai būtu izglītota acs un auss un mūzika pamazām izvadīta līdz pirkstu galiem“.*

Vidzemes skolotāju semināru organizē, uztur un kontrolē vācu mācītāji. Mācību valoda ir vācu. Šajā apstāklī daudzi saskata pārvācošanas tendences, bet tas ir laiks, kad mācību grāmatu latviešu valodā nav, seminārā mācās gan latvieši, gan igauņi. Jānis Cimze atzīst: *"Ja gribi savu tautu redzēt laimīgu, tad pasniedz viņai to no garīgas barības, ko viņa uz sasniegtas izglītības pakāpes var panest. Savu tautu var mīlēt, bet tādēļ citas tautas nav jāienīst."*

JĀNIS NEILANDS:

“Vāciski viņš mācīja, vāciski viņš runāja skolā un dzīvē. Vācu atzīšanas straumes caur saviem audzēkņiem, latviešu un igauņu tumšās būdiņās vadot, viņš tāpat, kā tie vīri, kuru cīniņi pie mūsu skolu uzzelšanas bij minami, citam jau nedomāja kalpot, kā tik savas tautas labklāšanai. Viņš jau citādi nemaz nevarēja, - toreiz kad Cimze jauns bija, citādas gudrības nemaz nebija, kā “skolas pēc vācu priekšzīmes Vidzemē.” Tas bija tas karogs, apakš kura Vidzemes patrioti no vācu un latviešu tautas cīnījās un tā šķiršanās pēc tautībām vēl nemaz nebija izdomāta.”

1843. GADS 23. MARTS

Nodeg draudzes skolas nams, kurā atrodas seminārs. Pēc tam tas kādu laiku izvietojas Valmieras apriņķa skolas namā un Baltiņa mājā. Izvirzās jautājums, kur semināram turpmāk atrasties. Bīskaps Kārlis Kristjānis Ulmanis un Jānis Cimze vietas izvēlē vispirms raugās uz to, lai seminārs varētu sekmīgi veikt savu izglītības uzdevumu abās Vidzemes daļās – gan latviešu, gan igauņu. Par piemērotāko vietu atzīst Valku.

1843. GADA 19. MAIJS

Paredzēts 1. kursa audzēkņu izlaidums. Neskatoties uz notikušo ugunsnelaimi, audzēkņi tomēr kārto gala eksāmenus. Kursu laikā nākuši klāt vēl 3 audzēkņi, viens atskaitīts par skolas disciplīnas neievērošanu, otrs izstājies pats. Seši semināristi saņem gatavības apliecības.

1843. GADA RUDENS

Seminārā uzņemts otrais kurss, kurš nodibina kori. *"Domājams sava audzinātāja uzmundrināti, pa vasaras brīvlaiku apceļojuši Latviju. Būdami mūzikā un dziedāšanā izglītoti, viņi savām četrbalsīgām garīgām un laicīgām dziesmām tai laikā pārsteidza visus klausītājus, kur vien uzstājās. Šie audzēkņi bijuši kā pirmās bezdelīgas Latvijā, kas vēstījušas, ka līdz ar semināru latviešu tautai atnācis dziesmots pavasaris,"* vēlāk raksta Cimzes audzēknis K. Rinkužs.

1844. GADS

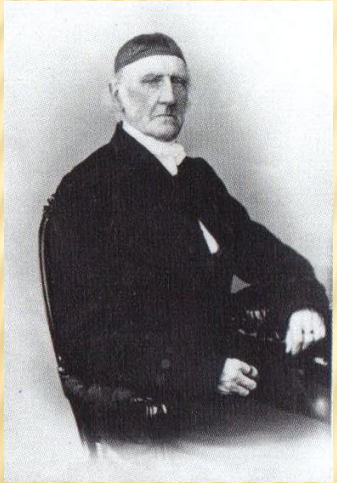

Izveidots lauku skolu padomnieka (šūlrāta) postenis, tajā iecelts teoloģijas profesors Kārlis Kristjānis Ulmanis. Semināars iegūst zināmu materiālo nodrošinājumu. Cimzem tiek doti noteikti priekšraksti par semināristu ieturēšanu šaurākos rāmjos.

1844. GADA 6. NOVEMBRIS

Vidzemes laukskolu padomnieks Ulmanis raksta Cimzem: *"Jo ilgāk es to lietu apsveru, jo vairāk izrādās, ka mūsu skolai, kuru es nu citādi nevaru uzskatīt kā ķesteru skolu, kur audzināt Vidzemes skolmeisterus, kam reizē ar to vajaga būt mācītāju palīgiem, ērģelniekiem un draudzes skolotājiem un kam par visām lietām vajadzīgs: 1) baznīcas-reliģisks pamats. 2) Kā audzēkņos nemodina aplamu kāri pēc zinātnēm un neierosina dziņu zināšanās arvien tāļāk iet, bet ka viņus no paša sākuma pieradina sevi uzskatīt par strādniekiem pie citiem un priekš citiem. 3) Nedrīkst notikt nekāda pārtautošana. Vācu valoda jāmācās, bet nevis uz tautiskuma rēķina."*

1846. GADA 10. DECEMBRIS

Jānis Cimze savā runā, atlaižot semināra 2. kursa audzēkņus, saka: *“Dodat šai iestādei labu liecību ar to, ka jūs savai tautai kalpojat aiz mīlestības un līdz ar to jūs būsat manai dzīvībai devuši vienīgi iespējamo vērtību... Tad nu ejta laukā Vidzemes novados un kalpojat savai tautai!”*

1848. GADS

Vidzemes landtāgā beidzot izlemj, ka "nams ceļams Lugažos pie Valkas uz Vrangeļa piedāvātā 2 pūrvietas lielā zemes gabala".

(Lugažu pilsmuižas īpašnieks barons Karls fon Vrangels jau agrāk par brīvu piedāvājis jaunās ēkas celtniecībai zemes gabalu iepretī Lugažu mācītāja mājai pie Valmieras-Valkas pasta ceļa, bet celtniecības jautājums novilcināts.)

1848. GADA 14.-15. JŪLIJS

Ar Jāņa Cimzes līdzdalību tiek organizēta 1. Vidzemes lauku skolotāju konference Turaidā. Tajā viņš nolasa referātu “Kas ir jādara, lai latviešu tauta censtos izglītot savus bērnus?”: “*Jāsagatavo cilvēki, kas būtu spējīgi veikt mācīšanas mākslu.”* Šīs mākslas apguves nepieciešamais nosacījums ir plašas vispārīgas zināšanas, bērna dabas pazīšana, prasme izlietot psiholoģijas, didaktikas un metodiku atziņas.

1849. GADS

Cimze un semināars pārceļas uz Valku.

Sākumā īrē telpas Lugažu draudzes skolā.

Šajā gadā Jānis Cimze apprecas ar Johannu Luīzi Molīnu.

1850. GADS 8. JŪNIJS

Jānis Cimze saka runu, atlaižot gada sākumā izveidoto palīga kursu: *“Dzīvot ir – darboties; strādāt, radīt, iesākt, turpināt un pabeigt, sēt un pļaut. Dzīvot ir – grābt dzīvē iekšā, to izveidot un vest pie pilnības. Bet dzīvot nozīmē arī aprobežoties, neaizklīst bezgalībā, bet celt sev robežas, izvēlēties noteiktu darba aploku un tajā izturēt labās un ļaunās dienās. Un tas ir mūsu amats savā apmērā, savā izplatījumā.”*

Šajā gadā sāk būvēt jauno semināra ēku.

1853. GADA 19. JŪNIJS

Iesvēta Valkas draudžu skolu skolotāju semināra jauno namu. *“Nu tikai seminārs varēja sākt pilnīgi attīstīties un uzplaukt,”* vēlāk raksta Āronu Matīss.

Cimze nepieļauj domu, ka laukums semināra priekšā varētu palikt tukšs un vienmuļš. Drīz vien tas līdzinās parkam. Ap namu iedēsta dažādu sugu kokus, ko Cimze kopā ar audzēkņiem atgādā no Gaujas mežiem. No mājas uz lielceļa pusi ierīko augļu un sakņu dārzus.

Mācību programmu seminārā paplašina un māca baznīcas vēsturi, katķismu, svētos rakstus, skolas mācību, rēķināšanu, algebru, ģeometriju, vācu un latviešu valodu, zīmēšanu, klavieru un ērģeļu spēli, dziedāšanu, harmonijas mācību, vēsturi, ģeogrāfiju, dabas mācību, igauņu valodu (igauņiem).

Mūzikas mācīšanā Cimze strikti turas pie sava universālā didaktiskā principa – mācot citus, mēs mācāmies paši. Kad semināristu korim izdevās kādu a capella kordziesmu nodziedāt ar nevainojamu tīrskaņu, tembrālo saliedētību un sajūsmu, skolotājs apmierināts esot sacījis: *"Ar to var Jērikas mūrus gāzt!"* Domāti gara tumsības mūri, un tos Cimze kopā ar saviem audzēkņiem patiešām sagāza, sagatavojot būvlaukumu tai "gaismas pilij", kuru cēla jau Jāzeps Vītols un viņa skolnieki.

NO JURA KALNIŅA ATMIŅĀM:

“Klavieru un ērģeļu spēli, dziedāšanu un harmonijas mācību piekopa semināra ar sevišķu uzcītību un dedzību. Cimze prata savus audzēkņus tik ļoti sajūsmināt uz šiem mācības priekšmetiem, ka viņi ikkatru brīvu brīdi izlietoja šo izkopšanai, mēģinādamies uz ērģelēm vai klavierēm, vai arī dziedāšanā. Tā kā lielākā daļa vienā un tanī pašā laikā ar to nodarbojās, tad var gan iedomāties, kas par troksni izcēlās, kad uz ērģelēm un klavierēm uz reizi spēlēja...”

NO CIMZES SARAKSTES AR BIJUŠAJIEM AUDZĒKŅIEM:

“Skolotāja autoritāti uztur sirdsizglītība… Tā ir kalpojoša mīlestība, ar ko mēs labo panākam. Ar to mēs uzvaram dažādos gadījumos… Burvestība, cilvēciskais spēks, patiesība un mīlestība – lūk, četri spēki vēsturē. Pirmie divi savu lomu vēsturē jau ir izspēlējuši… Mums atliek tikai mīlestība, es saku, kalpojošā…, kurai jāiekļūst katrā sirdī un tik ilgi jāapgaismo un jāsilda, kamēr dabiskās patmīlības ledus izkūst. Kur ir gaisma, tur siltums, un, kur ir mīlestība, tur arī patiesība…”

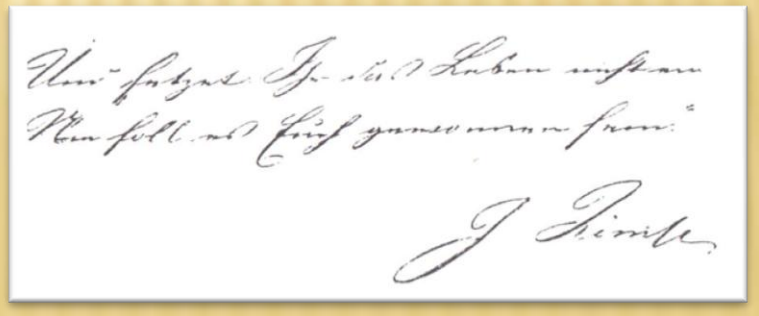

Semināristus Cimze iedala *tādos, kuri ne labi mācās, ne māca; tādos, kuri labi mācās, bet vāji māca; tādos, kuri slikti mācās un labi māca; tādos, kuri labi mācās un labi māca. Pēdējie ir reti putni!* Cimze vienmēr atgādina, ka mācīties jāturpina katru dienu visu mūžu. *"Seminārs liek tikai pamatus un dod būves apmērus, bet nama turpmākā izbūve un kopšana ir ikviena paša darbs."*

Cimze nebija jaunlatvietis, viņu palaikam dēvēja par veclatvieti. Viņš nenostājās pret jaunlatviešiem, bet savos uzskatos un centienos stāvēja tiem visai tuvu. Būdams semināra direktors un bīdamies šo amatu zaudēt, viņš neuzdrošinājās pacelt balsi jaunlatviešu ideju labā. Ar ciemiņiem viņš sarunājās un ar kolēģiem sarakstījās vāciski, bet noteikti bija pret latviešu pārvācošanu, saukdams to par *"gluži lieku un nederīgu".*

1853. GADA 2. AUGUSTS

Uzņemts semināra 5. kurss. Tajā satiekas Juris Dauge, Kārlis Baumanis, Jūlijs Purāts, Jānis Bankins un citi – pavisam 28 audzēkņi, gan latvieši, gan igauņi. No Baumaņu Kārļa dienasgrāmatām var gūt priekšstatu par semināristu dzīvi: par mācībām, par padarītiem un nedarītiem darbiem un nedarbiem, par kursa biedriem... Piemēram: "*Purāts un Bankins saderēja. P. salika bez palīglīdzekļiem noteiktus korāļus pēc Punšeļa, taču viena #g dēļ paspēlēja pudeli (bulli).*"

1856. GADS

Savā runā, atlaižot semināra 5. kursu, Jānis Cimze saka: *“Nožēlojams ir tas skolotājs, kas tikai tik daudz vien mācījies, cik viņam jāmāca, un ģeķīgs ir tas, kas visu māca, ko viņš zina. [..] Eksāmens nevar un viņam nebūs izzināt, vai jaunekļi ir pilnīgi gatavi uz tautas mācīšanu un audzināšanu. [..] Dzīve taisa vīru, un maz nozīmē vārdi.”*

1856. GADA 31. MAIJS

Mirst Jāņa Cimzes kundze. Jau 1852. gada sākumā miris dēliņš Emīls. Abi apglabāti Valkas Lugažu kapsētā. Pēc sievas nāves Cimzes personīgā dzīve rit vienmuļi, viņš palicis viens ar trim meitām – Annu, Luīzi un Johannu, kuras palīdz uzaudzināt viņa māsas, vispirms Johanna, tad jaunākā – Kristīne, kura semināra vēlāk māca krievu valodu un klavieru spēli. Trešā māsa Anete pārrauga mājas un semināra audzēkņu saimniecību.

Semināra sākas “Klota laikmets”, ko raksturo gan nokārtotās semināra ekonomiskās problēmas, gan mācību satura sašaurināšana, kā arī nesaskaņas starp Jāni Cimzi un šūlrātu Oto Robertu fon Klotu. Cimzes jaunības ideāli tiek iznīcināti, arvien biežāk viņš rīkojas tā, kā par labāku uzskata valdošās aprindas, seminārs tiek ievirzīts pazemības, padevības un pieticības sliedēs.

1864. GADS 17. JŪNIJS

"Elpu pirmo reizi dabūju lāgā atvilkt, kad 25 gadu jubileju svētījām. Pirmais cēliens bija beigts..."

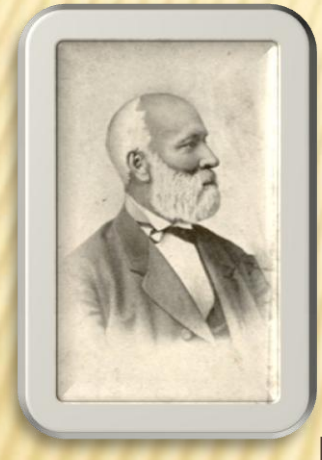

Plaši tiek atzīmēta semināra pastāvēšanas un Jāņa Cimzes darba jubileja. Ap 80 skolotāju, liela ļaužu pulka pavadīti, dodas sveikt savu skolotāju. Tā ir vienīgā godināšana, ko Cimze piedzīvo savas dzīves laikā.

Landrātu kolēģija atļauj Cimzi saukt par semināra direktoru, kaut šajā amatā viņš darbojas kopš semināra atklāšanas.

1865. GADA 10. NOVEMBRIS

Lauku skolu virsvalde nolemj dibināt skolotāju semināra bibliotēku, iekasējot šim nolūkam no katra audzēkņa 1 rubli gadā. Semināram pasūta arī laikrakstus: “Baltijas Zemkopi” ar pielikumu, ”Baltijas Vēstnesi”, “Mājas Viesi”, “Eesti Postimes”.

1866. GADS

Pēc iepazīšanās ar Jāni Cimzi Valkas Musē (vācu biedrībā) Ādolfs Alunāns vēlāk atceras: *"Tā bija figūra, kas ne vien ar visu savu apdomīgo izturēšanos spēja imponēt, bet kas arī tuvākā sarunā iemantoja visu sirdis ar savu laipnību valodās. Reti gan uzies otru cilvēku, kas bija tik daudzpusīgs savās zināšanās."*

1867. GADS

Darba gaitas seminārā beidz bijušais audzēknis Indriķis Zīle. Viņš kļūst par Valkas draudzes skolotāju un ērģelnieku, vada draudzes kori. Zīle dibinājis arī Valkas dziedāšanas biedrību “Dziesmu kronis”.

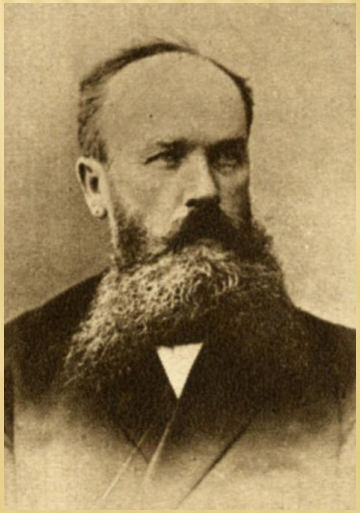

1868. GADA 21. MAIJS

Pēc Valkas draudzes mācītāja Otto ierosmes tiek sarīkoti pirmie Valkas novada Dziesmu svētki, kuros piedalās 7 kori – Valkas skolotāju semināra, Valkas Latviešu biedrības, Valkas pilsētas, Trikātas, Smiltenes, Ēveles un Ērģemes kori, kopā apmēram 170 dziedātāji. Programmu veido 2 sarīkojumi: garīgais koncerts baznīcā un svētku koncerts brīvdabā – Lugažu draudzes mācītāja muižas mežā. Koncertu diriģē Indriķis Zīle.

1868. GADA 20. JŪNIJS

"Šis vīrs ar spēcīgu un veiklu garu un izmanīgu roku šos gandrīz pārsimts dziedātājus, kas vēl nekad kopā nebija dziedājuši, tā prata novadīt, ka tiešām bij jābrīnās un jāpriecājas." Tā par cimzieti Indriķi Zīli raksta "Draugs un Biedris". *"Šie latviešu tautas svētki ir ar jaunu kociņu līdzināmi, kas nesen iedēstīts un, kas kā ceram, uz priekšu zaļos, ziedēs un augļus nesīs. Tā ir zīme, ka vecie tumšie māņticīgie laiki pagājuši un gaisma visur aust un izplešas."*

1869. GADS

Vidzemes tautskolotāju sanāksmes dalībnieki secina, ka vajadzīgs izdevums, kurā būtu dziesmas ar notīm . Vēlāk Jānis Cimze "Dziesmu rotas" priekšvārdā raksta: *"Aizkraukles draudzes skolmeistara Bankina kunga padomu pieņemdami, visi vienojās priekš mūsu dziedātājiem derīgas vāciešu, laicīgas dziesmas salasīt un man piesūtīt, lai varētu driķēt."*

♪

1870. GADS

Cimze ziņo, ka viņam iesūtītas 50 dziesmas. Visi atzīst, ka nedrīkst atstāt novārtā arī latviešu tautas dziesmas, nospriež tās savākt un "salikt" četrbalsīgai dziedāšanai priekš vīriem un jaunekļiem. Krājumu nolemj saukt par "Dziesmu rotu". Par tā dalījumu "Dārza puķēs" un "Lauka puķēs" Cimze vēlāk saņem daudz pārmetumu. Pats viņš to pamato šādi: *"Par dārza puķēm mēs saucam vāciešu dziesmas, jo viņas gandrīz visas no dārznieka sētas, koptas un taukā zemē augušas; par lauka puķēm bij jāsauc latviešu tautas dziesmas: jo viņas pašas no sevis dīgušas, šur un tur ziedējušas, uz grāviem, ceļmalā, mežā, uz ežām un citur. Nevarēja un nevarēja atstāt neuzņemtas šās sīkās puķītes, kas tā mīlīgi un pazemīgi skatās acīs. Bija un bija tās jāpin kronī, lai paliek par īpašu rotu, ar ko latviešu dzīvi varētu pušķot."*

1871. GADS

Jānis Cimze raksta: *"Pēdējā laikā tauta sākusi kaunēties par savu kroga dzīvi, viņi meklē daiļākus priekus. Tur nu nāk skolmeistari un sarīko koncertus un nedzied vis korāļus, bet motetes un korus un spēlē uz ērģelēm ne korāļus, bet koncerta gabalus. Vai to visu lai tagad atmet? Tas nav iespējams."*

1872. GADS

Dseesmu rohta
jaunekteem un wihreem.

Pirma un ohtra dalla.

Apgahdata
no
H. Zimse,
skolmeista Wiesfkrus.

Widsemmes skolmeischu bahrinu labdei par labbu.

Drukketa Leipzigā pee G. Kreysing.
1872.

Nāk klajā Jāņa Cimzes sakārtotās "Dziesmu rotas" 1. (“Dārza puķes”) un 2. (“Lauku puķes”) daļa. Tajā Cimze raksta: *"Bija redzams, ka pēc maz gadiem nebūs no latviešu veciem meldiņiem ne jausmas. Te nevarēja kavēties. Vecu vecie izklīdušie meldiņi bija jālasa kopā un jālūko izlietot uz 4 balsīm priekš vīriem un jaunekļiem."*

Jāņa un Dāvida Cimžu dotās latviešu tautas dziesmu apdares ir gan vienkāršas, gan reizē sirsnīgas un labskanīgas. Tās ir tiešām "Lauku puķes“, kā tās nosaucis kārtotājs, svaigi ziedi no dzimtenes laukmalēm. *"Vajadzēja zināmas dūšas, lai ķertos šai "blēņu dziesmai" klāt – ne muižnieki, ne mācītāji to sevišķi nemīlēja,"* vēlāk rakstīja Jāzeps Vītols.

Gala vārdā Cimze novēl: *"Tad ej nu, mīļa dziesmu rota, savu ceļu! Lai Dievs tev palīdz, ka visur tevi uzņem vientiesīgā sirdī! Pušķo no jauna latviešu dzīvi! Lai atskan nevien jaukās vācu dziesmas, bet arī tēvu tēvu vecu vecie līgo, līgo, kalnos un ielejās jaunā godā un kuplumā! Paliec par godīgu laika kavēkli vaļas brīžos un pacilā allažiņ visur, kur tu eji, sirdis un garu tik labi dziedātājiem, kā klausītājiem!"*

1873. GADA PAVASARIS

Dziesmu svētku komitejai ir darba pilnas rokas. Saglabājušās vēstules, kas tai rakstītas. Piemēram, Jāņa Cimzes atsauksme uz aicinājumu – sanākt 28. martā plašākai apspriedei. Šaubīdamies, vai slimības dēļ varēs ierasties, J. Cimze vismaz dod padomu: par virsdiriģentu ieteic Indriķi Zīli no Valkas. Vēstulē viņš raksta: *"Dziedāšanas svētkus izrīkodamiem es Jums vēlēju lielu, lielu laimi, jo Jūsu darbs ir labs, bet grūts, un laiks arī par daudz īss."*

1873. GADA JŪNIJS

Rīgā notiek I vispārīgie latviešu dziedāšanas svētki. Zīmīgi, ka dziesmu karā nepiedalās neviens no Rīgas koriem un pirmās septiņas godalgotās vietas ieņem tikai vidzemnieki (arī Trikātas koris). Tas lielā mērā ir Cimzes un viņa audzēkņu – Vidzemes tautskolotāju – nopelns.

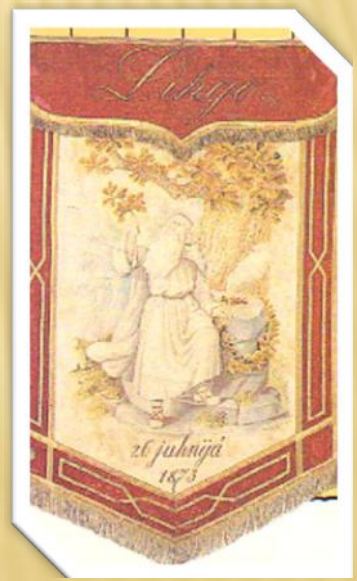

Pirmie Dziesmu svētki būtībā izvērtās par Jāņa Cimzes veiktā darba vainagojumu. Svētku koncertā no 16 atskaņotajām dziesmām 9 bija Jāņa Cimzes un viņa brāļa Dāvida Cimzes harmonizētās latviešu tautasdziesmas.

Dziedāšanas svētki dod jaunu impulsu Jānim Cimzem strādāt pie tautas dziesmu apdarēm. Pie darba ķeras arī Baumaņu Kārlis. Top virkne dziesmu ar Ausekļa vārdiem un veidojas kopīgi iecerētais cikls "Dziesmu vītols".

Pirmie latviešu dziedāšanas svētki dod ierosmi tālākajiem. Svētku radītā rosme sekmējusi latvju dainu un tautas melodiju vākšanu.

1873. GADA RUDENS

Iepriekšējā gadā ieceltais Vidzemes lauku skolu padomnieks Johans Heinrihs Guleke par skolotāju seminārā pieņem Heinrihu Varštatu. Pēc viņa stāšanās darbā kļūst skaidrs, ka šūlrāts J. Guleke ir nostājies pret Cimzi un cenšas ierobežot viņa darbības brīvību. Jaunā situācija iedragā Cimzes veselību.

1874. GADS

“Dziesmu rotas” 3. daļas priekšvārdā Jānis Cimze raksta: *"Lai Dievs Jums piešķir tik pat prieka pie dziedāšanas, kā man bija pie dziesmu salikšanas."*

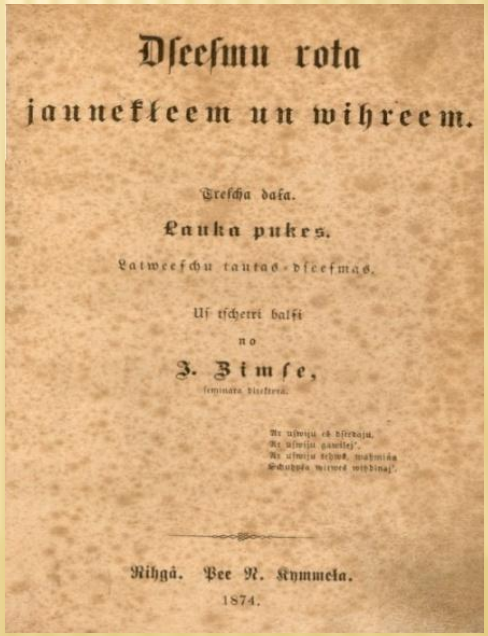

Dſeeſmu rota

jaunekleem un wihreem.

Treſcha daļa.

Lauka pukes.

Latweeſchu tautas-dſeeſmas.

Uſ tſchetri balſi

no

J. Zimſe,

ſeminara diſkteri.

Rihgā. Pee N. Kymmela.

1874.

1875. GADS

Tiek izdota “Dziesmu rotas” 4. daļa "Lauku puķes" un 5.daļa "Dārza puķes" – jauktiem koriem.

1876. GADS

Tiek izdota “Dziesmu rotas” 6. daļa – skolas bērniem. Zīmīgus vārdus Jānis Cimze raksta priekšvārdā: *"Caur biedrībām un svētkiem dziedāšana var izplaukt, zaļot un ziedēt, bet pamats un sakne ir un paliek skola..."*

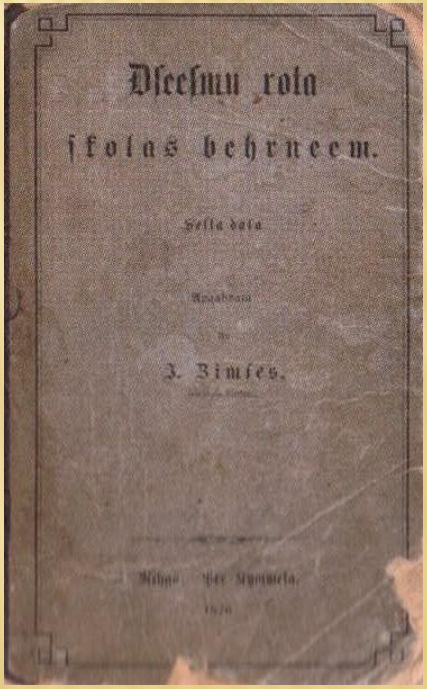

AP 1879. GADU

Jānis Cimze kādā vēstulē raksta:

"...kas ir neapgāžami un ko man neviens nevar atņemt, ir tas, ka es 40 gadus esmu tieši un ar starpniekiem bijis Vidzemes skolotāju dziedāšanas un mūzikas skolotājs."

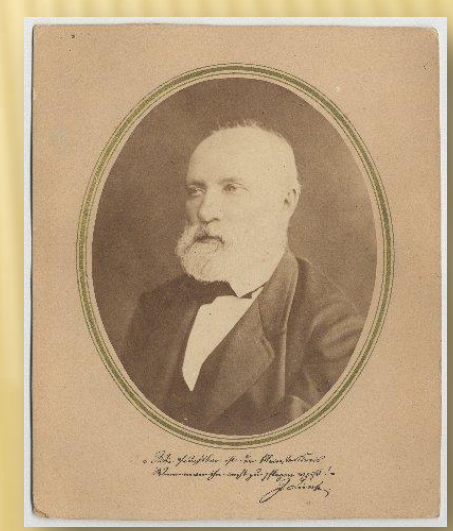

1880. GADA VASARA

Jānis Cimze dodas ārstēties, bet pēc atgriešanās joprojām turpinās intrigas semināra.

1881. GADA SĀKUMS

Cimze raksta savam kādreizējam audzēknim Pēterupes un Skultes mācītājam Jānim Neilandam: *“Nu es jau arī zinu, kādu krustu nesot man būs jāaiziet pie sava Kunga.”*

1881. GADA 10. OKTOBRIS

Jānis Cimze mirst, viņu apglabā Valkā Lugažu kapos, kuri vēlāk tiek pārdēvēti par Cimzes kapiem. Pēdējā gaitā viņu izvada no cilvēku pārpildītās sv. Jāņa baznīcas (tagad Valgā). Šķirstu nes skolotāji, bēriniekiem abās pusēs iet semināra audzēkņi un Valkas ugunsdzēsēji ar degošām lāpām. Skolotāja nopelnus slavina 16 kapa runās latviešu, igauņu un vācu valodās.

Pēc Jāņa Cimzes nāves semināra ierastā gaita mainās. Sākumā semināra direktora vietu ieņem J. Guleke.

1883. GADS

Par semināra direktoru iecelļ mācītāju Fridrihu Hakmani no Sibīrijas.

1884. GADA VASARA

Pabeidz semināra ēkas piebūves celtniecību. Tomēr nekādas pārmaiņas vairs nespēj atgūt šīs mācību iestādes popularitāti.

1884. GADS

Iznāk “Dziesmu rotas” 7. daļa "Lauku puķes" un 8.daļa "Dārza puķes" – jauktiem koriem (pēc Jāņa Cimzes nāves to izdod viņa znots P. Balzons kopā ar J. Neilandu).

Pavisam "Dziesmu rotā" uzņemtas 356 tautasdziesmas, pa lielākajai tiesai paša Cimzes muzikālajā apdarē. Cimzem gan dibināti pārmet, ka viņš, īsti neizprazdams latviešu tautas mūzikas īpatnības, dažkārt tām nodarījis pāri. Bet neviens nav noliedzis Cimzes mūziķa talantu un viņa "Dziesmu rotas" vēsturisko nozīmi. Kas Krišjānis Barons ir mūsu dainām, tas Jānis Cimze – mūsu dainu melodijām.

"Dziesmu rota" galvenokārt vērtīga kā pirmais plašais latviešu tautas dziesmu sakopojums un publicējums. Tajā pārstāvēti vairāki tautas dziesmu žanri: gadskārtu un ģimenes ieražu dziesmas, darba, rekrūšu, bāreņu dziesmas, kā arī rotaļu un šūpuļa dziesmas. Jānis Cimze pamatoti atzīst, ka latviešu tautasdziesmu melodijām ir sava specifika un kolorīts, uzsverot, ka *"...latvietis nav ne krievs, ne igaunis, tāpēc latviešu meldiņiem ir savdabība..."*.

"Dziesmu rota". Tā ir mūsu mūzikas kultūras bērnība, pirmā nedrošā laipa, kas pārmesta no folkloras uz tā saukto mākslas mūziku. "Dziesmu rota" ir pirmā bezdelīga, kas vēsta, ka arī latviešu mūzikā beidzot iestājies pavasaris. Jau kopš savas iznākšanas krājums apvīts ar dažādiem epitetiem: no "hameleons" līdz "latviešu kora mūzikas Bībele". Un tikai vēlāk par svarīgāko izrādījās Cimzes pravietiskie vārdi, ka "Dziesmu rota" bija vajadzīga nācijas veidošanās procesā, *"lai visa tauta varētu vienas dziesmas dziedāt".*

Savas labākās tautasdziesmu apdares Cimze darinājis ar atzīstamu gaumi un pateicīgu kora skanējumu, tās savu nozīmi nav zaudējušas vēl mūsdienās. Izplatītākās un iemīļotākās no tām ir "Rīga dimd", "Krauklīt's sēž ozolā", "Saulīt' tecēj' tecēdama", "Nu ardievu, Vidzemīte", "Ozolīti, zemzarīti", "Pūt, vējiņi", "Es karā aiziedams", "Bērīt's manis kumeliņš", "Saulīt' vēlu vakarāi", "Seši mazi bundzinieki", "Es uzkāpu kalniņā", "Teici, teici, valodiņa", "Sidrabiņa upi bridu", "Migla, migla, liela rasa", "Jāņu dziesmas".

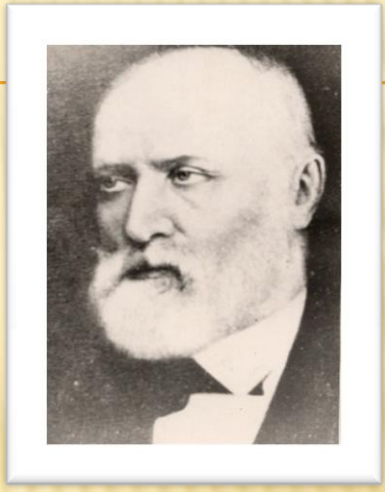

"...tautasdziesma ir visu dziesmu sakne. Ja nu skatās uz latviešu meldiņiem, tad jābrīnās, kur mūsu vectēvi ņēmuši tādu smalku mērauklu. Te ir likumi piepildīti, par ko biezas grāmatas mēdz sarakstīt..."

Jānis Cimze

1885. GADS

Cimzes audzēknis Mārtiņš Ūdris dibina Valkā pirmo latviešu biedrību – Valkas Viesīgo biedrību. Pilnsapulci atklājot, viņš sirsnīgos, dedzīgos vārdos aicina visus raženā darbā piepildīt biedrības mērķus.

1888. GADS 19. AUGUSTS

Ar tautas saziedotu naudu uz Jāņa Cimzes kapa tika uzstādīts no melna zviedru granīta veidots piemineklis, uz kura rakstīts:

"No tumsības uz gaismu

Tu tautu vadīji

Un jaukām dziesmu skaņām

Tai sirdi cilāji.

Savam tautas skolotāju skolotājam pateicīgā Vidzeme."

1889. GADS

Iznāk Ādama Jendes pirmais krājums "Mājas bērniem“, kurā viņš ievietojis vienkāršu, mīļu aprakstu par savu skolotāju Jāni Cimzi. *"Cimze, citus mācīdams, pats mācījās līdz vecumam. Suņ'dienās viņš ceļoja kājām pa Vidzemi, mācīdamies pazīt savu dzimteni. Pastalām kājās, ar satītu Vidzemes karti rokā – tā Cimze nonāca Malienā. Malēnieši, to tādu redzēdami un ar to sarunājušies, sacīja savā starpā: "Dieviņš zin, kas tas par cilvēku! Kājas viņam kā zemniekam, rokas kā mērniekam, mute kā mācītājam un galva kā lielkungam." Cimzes tēvs palika Vidzemei par gaismas un gudrības avotu. Viņa piemiņa paliek godā."*

1890. GADA LIELDIENAS

Seminārs tiek slēgts.

Visā darbības laikā semināra pilnu kursu beiguši 479 audzēkņi (ieskaitot hospitantus – 508). Vēl 5 beidza semināru kā brīvklausītāji un 24 izglītību papildināja papildkursos. 347 semināra audzēkņi bija latvieši, 104 igauņi (visi no Vidzemes), 1 bija no Kurzemes un 1 no Pēterburgas, par 27 ziņu nav. Arī Igaunijā ar pateicību piemin un augstu vērtē Vidzemes skolotāju semināra nozīmi.

308 semināra absolventi strādāja Vidzemē par skolotājiem: draudzes skolās – 66, pagastskolās – 28, par skolotājiem seminārā – 8 cilvēki. Apmēram 40 semināra beidzēji organizēja un vadīja savās darba vietās korus, dibināja dziedāšanas biedrības.

JURIS NEIKENS:

"Šis vīrs pie sava amata bija tik derīgs, kā rets kāds cits un turklāt savu uzticēto tīrumu apstrādāja ar lielu uzcītību un prieku, tā ka skolnieki ar prieku no viņa mutes tās mācības saņēma. Un, kas īpaši jāiegaumē, viņš mācēja mums jaunekļiem tā sakot uguni iemest sirdī, tā ka ar prieku to skolmeistara amatu uzņēmām."

"Skolotāju skolotājs", "dzimis skolotājs", "skolotājs no dieva žēlastības" – tā izteikušies bijušie semināristi. “Cimzeāņi“ labprāt atcerējās mācību gadus seminārā, vienprātīgi viņi slavēja "Veco" – Jāni Cimzi. Viens no pēdējiem audzēkņiem Voldemārs Bērsons atcerējies, ka Cimze bijis ļoti stingrs, mazliet pat despots. Kas to izturējuši, tie bijuši īsti vīri – kultūras nesēji tautā.

Vēlāk Vidzemes draudžu skolu skolotāju semināra ēka bijusi dažādu saimnieku rokās. Tā ir ņemta valsts aizsardzībā kā republikas nozīmes vēstures piemineklis.

1891. GADS

"Ar "Dziesmu rotas" klajā nākšanu latvju tautai mūzikas dzīvē sākās jauns laikmets. Cimzestēvs, ar sava brāļa Dāva Cimzes un dažu skolotāju piepalīdzību "Dziesmu rotu" tautā raidīdams, uzpūta latvju tautā to tautiskās mūzikas dzirksteli, kas tagad gaišu liesmu deg," raksta Jurjānu Andrejs.

1898. GADS

Rīgā tiek izdota grāmata "Das ritterschaftliche Parochiallehrer-Seminar in Walk“, kurā atrodami visi semināra skolotāji un audzēkņi.

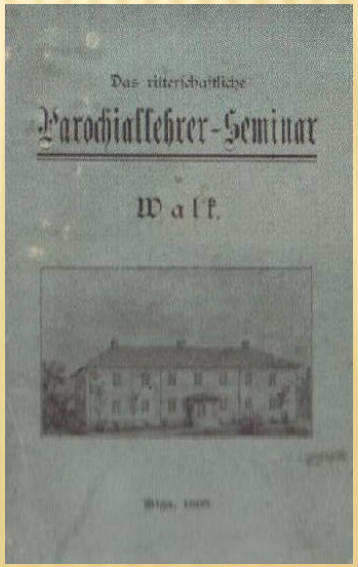

Žurnāla “Austrums” 4. numurā publicēts Āronu Matīsa raksts “Cimzes semināars Valkā”.

1900. GADA 21. JŪNIJS

"No dzīvības un spēku pilnā mūzikas mākslas centra Valkā plūda centieni uz dziedāšanas un mūzikas piekopšanu vispirms pār Valkas apriņķi, un tad arī vēl tālāk un plašāk, pa visu Vidzemi," raksta avīze “Balss”.

1912. GADA 18. JANVĀRIS

Laikrakstā "Dzimtenes Vēstnesis" publicē Zeiboltu Jēkaba apcerējumu "Kā iznīka Valkas draudzes skolotāju semināars?" (1890), kurā bijušais audzēknis atklāj savus personiskos vērojumus.

1914. GADS

Jahnis Zimse,

Widsemes draudses-skolotaju seminara pirmais direktors.

Dzimis 21. janvārī 1814. g., miris 10. oktobrī 1881. g.

„No tumšibas uz gaismu
Un nāves mokām,
un jaukšanas bīstamu
uz šeit plaši."

Rīgā, 1914.

Iznāk Cimzes audzēkņa Jura Kalniņa sarakstītā grāmata "Jānis Cimze, Vidzemes draudzes skolotāju semināra pirmais direktors". Autors ir pirmais, kurš progresīvā skolotāja tēlu iemūžinājis monogrāfiski dokumentālā grāmatā. Tāda apjoma muzikoloģisku pieminekli Cimzem līdz pat šim brīdim neviens nav sarakstījis.

JURIS KALNIŅŠ:

“Semināra laiks – jaukākie un svētlaimīgākie saules gadiņi mūžā! … sēdēt pie sirsnīgā godbijībā cienījamā audzinātāja kājām un klausīties viņa piedzīvojumos pārbaudītās un ar sajūsminošu gara jautrību pasniegtās mācības, tā bija neaizmirstama laimība. Pēc sirdsjūtu izdaili un prātu skaidrojošām zinātnēm alkstošās audzēkņu dvēseles uzņēma šās mācības kā dzīvības spēku, kas tos ierosināja un mudināja tā sagatavoties, ka sava nākošā darba laukā kaut cik varētu līdzināties iemīļotā audzinātāja spožajai priekšzīmei.”

Kalniņš stāsta par Jāņa Cimzes izcili harmonisko personību un audzinātāja talantu. *“Viņš bija stingrs un apzinīgs skolotājs un audzinātājs. Nekad klasē nenāca nesagatavojies vai par vēlu, bija savas mācību vielas pilnīgs pārvaldītājs. Viņa mācība bija stingri metodiska, viņš runāja skaidri, saprotami, interesanti un aizraujoši. Viņa mācību stundās neviens negarlaikojās. Jāņa Cimzes prasmīga un enerģiska mācību procesa organizēšana un vadīšana vairoja viņa autoritāti gadu no gada.”*

Uz Jāņa Cimzes kapa pieminekļa tiek uzstādīts skulptora A. Folca Berlīnē darināts bronzas bareljefs ar Cimzes portretu.

1930. GADS

IMM iespiests Cimzes audzēkņa Kārļa Dēķena raksts “Valkas draudzes skolotāju seminārs”, viņš tajā raksta par semināru beigušajiem: *“Skolas darbā viņiem pārmetumus izteikt nevarēs. [..] Arī sabiedriskā darba laukā viņiem ne mazi nopelni. Pirmās biedrības, pirmie kori viņu dibināti; dziesmu svētku sarīkošanā viņiem lieli nopelni.”*

“Cimzes semināra mums devis rakstniekus: Neikenu, Zvaigznīti, Apsīšu Jēkabu, Jendi, Zeiboldu, dzejniekus: Ausekli, Purkalīti, Dižu, mūziķus: Baumaņu Kārli, Zīli, Sērmūksli un A. Kauliņu, redaktorus J. Kalniņu un A. Benjamiņu,” turpina Kārlis Dēķens. *“Visai latviešu tautai, it īpaši vidzemniekiem, ar visdziļāko pateicību jāatceras un jāpiemin savas izglītības avots – Valkas draudzes skolotāju seminārs un tā dibinātājs un ilggadīgais vadītājs Jānis Cimze.”*

1931. GADS

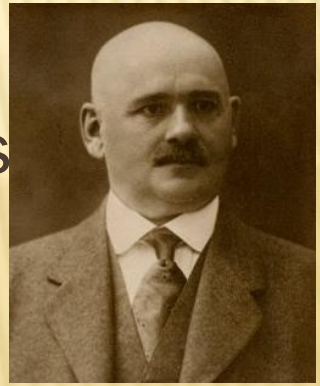

Antons Benjamiņš savās atmiņās par Cimzes tēvu kā audzinātāju liecina, ka *“vārdus audzināšanā Cimzes tēvs maz lietojis. Viņš audzinājis ar savas personiskās dzīves priekšzīmi. Noteiktības, atturības un censības ziņā direktors ar sniega balto galvu bija saviem audzēkņiem īsts ideāls. Tikai vienreiz nedēļā vientuļais Cimze aizgāja uz pāris stundām sabiedrībā “Muse”. Citādi viņš pa vakariem nemitoši bija redzams pie savas pults stāvam un strādājam.”*

1932. GADS

“Cimze ir viens nepieciešams kāpslis tais garajās kāpnēs, pa kurām jākāpj mūsu mūzikai pretī pilnībai un bagātībai. Apskatījuši Cimzes tautasdziesmu harmonizēšanas mākslu, ar pateicību varam šo kāpsli apzīmēt par visai stipru. Uz tā varēja balstīties visi vēlākie mūzikas darbinieki, kam bija lemts kāpt augstāk par Cimzi. Amatu prasmi, tīrību un gaumi, kā arī darba nopietnību un rūpību no Cimzes varēs mācīties visas nākošās paaudzes,” raksta Jēkabs Graubiņš.

1938. GADS

Iznāk Kārļa Rinkuža grāmata “Jānis Cimze”.

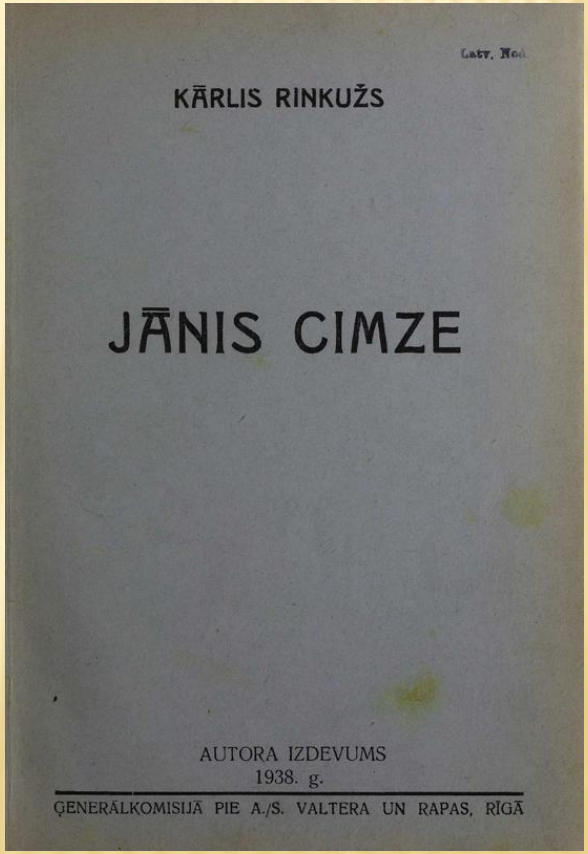

1939. GADS

Mēnešrakstā "Sējējs" rakstīts:

"Lielu kultūras darbu ir veikuši pelēkie darba rūķi – tautskolotāji. Maz par viņiem runā, bet mēs gan redzam viņu darbu bagātīgos augļus. Viņu vidū kā kalns izceļas Vidzemes tautskolotāju un tautskolu tēvs, latvietis Jānis Cimze".

1939. GADA 10. NOVEMBRIS

Valkā notiek Cimzes semināra dibināšanas 100 gadu atceres svinības. Piedalās 16 bijušie audzēkņi. Pie bijušā semināra ēkas tiek atklāta piemiņas plāksne.

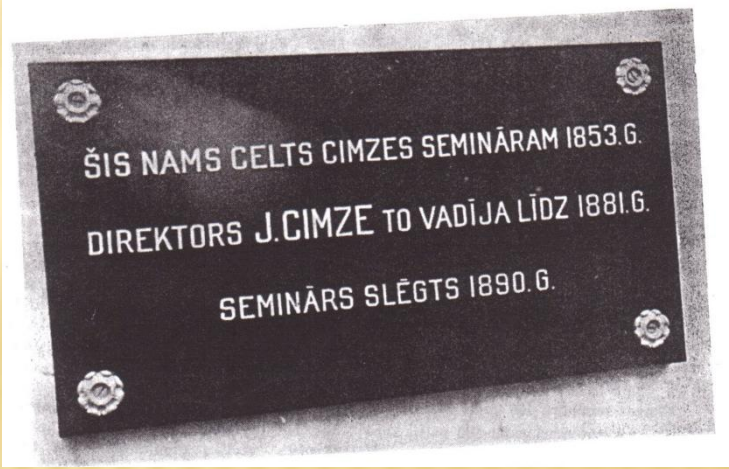

1967. GADS

Krājumā “Latviešu mūzika. VI” ievietots Lidijas Lūses raksts “Jānis Cimze un viņa laikmets” – par pirmā redzamākā latviešu mūzikas darbinieka pasaules uzskatu un estētiku. Izmantojot plašu faktu materiālu, autore izveidojusi darbu, kas ir liels ieguldījums, lai labāk tiktu izprasta Cimzes vieta latviešu kultūras vēsturē.

1971. GADS

Bijušajā Vidzemes draudzes skolu skolotāju semināra ēkā atklāj Valkas novadpētniecības muzeju, kas par savu uzdevumu uzskata Jāņa Cimzes piemiņas saglabāšanu un viņa atstātā mantojuma popularizēšanu.

Garām muzejam ved Cimzes iela.

1972. GADS 20. MAIJS

Valkā godina “Dziesmu rotas” simtgadi, šeit notiek Latvijas komponistu savienības zinātniskā izbraukuma sesija. Valkas novadpētniecības muzejā tiek atklāta Jāņa Cimzes memoriālā istaba.

1973. GADS

Par godu Dziesmu svētku simtgadei izdotās Jāņa Cimzes "Dziesmu rotas" ievadlappusē var izlasīt Jēkaba Vītoliņa vērtējumu:

"Jāņa Cimzes darbība bija dziļi nozīmīga daudzos latviešu kultūras virzienos – viņš bija stipru pamatu licējs pedagoģijā un latviešu skolu dzīvē, tautas dziesmu melodiju vākšanā, kompozīcijā, latviešu koru kultūras veidošanā."

1973. GADA 21. JŪLIJS

Rīgā Viesturdārzā (Dziesmusvētku parkā) atklāj arhitektoniski-skulpturālu ansambli – līkloču sienu ar latviešu komponistu bareljefiem. Pirmais no tiem veltīts Jānim Cimzem.

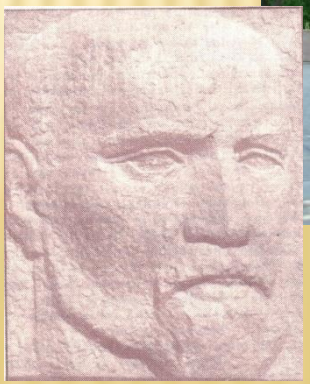

1981. GADA APRĪLIS

Pirmo reizi tiek organizētas Cimzes dienas, kas visus pārsteidz ar lielu vērienu, pārdomātību un piesātinātību. Mūzikas skolas pedagogu un audzēkņu svarīgākais uzdevums – Jāņa Cimzes atstātā mantojuma apgūšana, tautas dziesmu popularizēšana.

1982. GADA 16. APRĪLIS

Valkas bērnu mūzikas skolas 35 gadu pastāvēšanas svinību laikā skolai tiek piešķirts Jāņa Cimzes vārds. Skolā uzstādīts tēlnieka Kārļa Baumaņa veidotais mūziķa krūšutēls, atklāta plāksne ar Cimzes vārdu skolas nosaukumā.

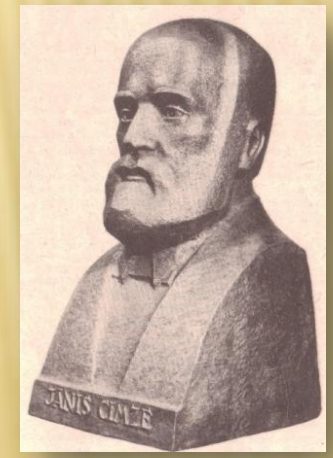

1989. GADA PAVASARIS

Valkas novadpētniecības muzejs izdod bukletu “Mazs stūrītis var daudz augļu dot, ja to īsti apkopt prot!” – kā veltījumu latviešu pedagogam, pirmajam latviešu tautas dziesmu melodiju krājējam un apdarinātājam, latviešu koru kultūras pamatlicējam Jānim Cimzem. Šos vārdus nosaukumā par sava mūža devīzi bija izraudzījies pats Cimze.

1989. GADA 17. JŪNIJS

Valkā vērienīgi ar četru Vidzemes novadu – Cēsu, Limbažu, Valkas un Valmieras – koru sadziedāšanos tiek atzīmēta Jāņa Cimzes 175. dzimšanas diena.

Notiek koru skates, kā arī koncerti Valkas un Valgas ielās un laukumos.

1989. GADA 18. JŪNIJS

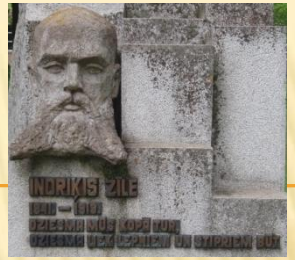

Pie kādreizējā skolotāju semināra – tagadējā novadpētniecības muzeja tiek atklāta piemiņas vieta Jānim Cimzem un viņa līdzgaitniekam Indriķim Zīlem. Tēlnieces Artas Dumpes un arhitektu J. Dripes un A. Heinrihsona veidotajā piemiņas zīmē lasāmi vārdi:

Latviešu Dziesmu svētku tēvam un viņa audzēkņiem.

1989. GADA 11. NOVEMBRIS

Dibināta Jāņa Cimzes biedrība. Tā ir patstāvīga sabiedriska organizācija, kurā uz brīvprātības principiem apvienojušies cilvēki, kas : 1) pēta un popularizē Jāņa Cimzes, viņa vadītā skolotāju semināra, tā skolnieku dzīvi, veikumu un nozīmi Latvijas un citu tautu kultūrā, 2) turpina Cimzes un viņa skolnieku darbu tautas garamantu krāšanā, sakārtošanā, popularizēšanā, pedagoģijā, kordziedāšanas un muzikālās audzināšanas attīstīšanā.

1998. GADA 14. APRĪLIS

Valkas mūzikas skolā sāk darboties muzikālais zvans (tautasdziesmas “Teici, teici, valodiņa” Jāņa Cimzes apdarē melodija), kas divas reizes dienā skan pār visu pilsētu. Šai melodijai jāskan katru dienu, kamēr vien pastāvēs J. Cimzes Valkas mūzikas skola.

1998. GADA SEPTEMBRIS

Valkā nodibinājies Jāņa Cimzes fonds. Tā dibināšanas mērķis ir pētīt un atjaunot mūsu novada muzikālās dzīves ievērojamāko cilvēku piemiņu. Fonda prezidents ir Guntis Freibergs un tajā apvienojušies mūzikas skolas, muzeja un rajona kultūras nodaļas darbinieki. Jāņa Cimzes fonda uzdevums arī būs tradicionālo Cimzes dienu rīkošana un "Cimzes Dienu Avīzes" izdošana.

Cimzes Dienu Avīze

18. CIMZES DIENAS VALKĀ 1998. GADA 12. – 16. APRĪLI

Tadi mēs esam

1999. GADA PAVASARIS

Valkas novadpētniecības muzejs izdevis bukletu “Skolotāju skolotājs”, kurā akcentēta Jāņa Cimzes un skolotāju semināra darbība. Igauņu kolēģu veidotais buklets iepazīstina ar visu viņa izcilāko skolnieku īsiem biogrāfiskiem aprakstiem.

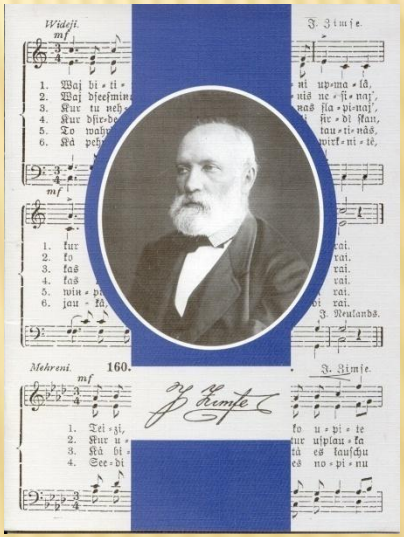

1999. GADA 25. MAIJS

No šīs dienas Valkas novadpētniecības muzejā apskatāms vēsturisks mūzikas instruments – Cimzes semināra klavieres.

1999. GADA JŪNIJS

Valkā notiek muzikāls saiets – „Dziesmu diena Valkā un Valgā", veltīts Jāņa Cimzes 185, viņa izveidotā skolotāju semināra Valmierā 160 un skolotāju semināra Valkā – 150 gadu jubilejām.

Mūzikas skolā – konkursa latviešu tautasdziesmu apdarēm korim "Jaunā Dziesmu rota" fināls.

Estrādē – plašs koncerts "Lokaties(i), mežu gali", kurā piedalās 10 igauņu kori, kā arī vairāki Latvijā pazīstami kori.

2000.GADA 24. APRĪLIS

Valkas novadpētniecības muzejā tiek atklāta pastāvīga ekspozīcija "Vidzemes draudžu skolu skolotāju seminārs un tā audzēkņu kultūrizglītojošā darbība". Tās autores ir muzeja speciāliste Ligita Drubiņa un māksliniece Maruta Stabulniece. Ekspozīcija sastāv no trīs pamattēmām: "Valkas - Lugažu novads", "Jāņa Cimzes dzīve un darbība" un "Vidzemes draudžu skolu skolotāju seminārs un tā audzēkņu kultūrizglītojošā darbība".

2002. GADA PAVASARIS

Valkas novadpētniecības muzejā notiek videofilmas "Skolotāju skolotājs" pirmizrāde. Filmā ietverti trīs svarīgākie J. Cimzes dzīves posmi – bērnība Raunā, darbība skolotāju seminārā Valmierā un seminārā Valkā. Filma tapusi ar Kultūrkapitāla fonda atbalstu. Tās autore, producente, literārā scenāriste un administratore Ligita Drubiņa.

2004. GADA SĀKUMS

Valkas pilsētas bibliotēka, sadarbojoties ar Valkas novadpētniecības muzeju, sagatavo informatīvu kompaktdisku "Jānis Cimze un Vidzemes draudžu skolu skolotāju seminārs". Šeit atrodami dokumentu bibliogrāfiski apraksti, to anotācijas un ieskenēti attēli.

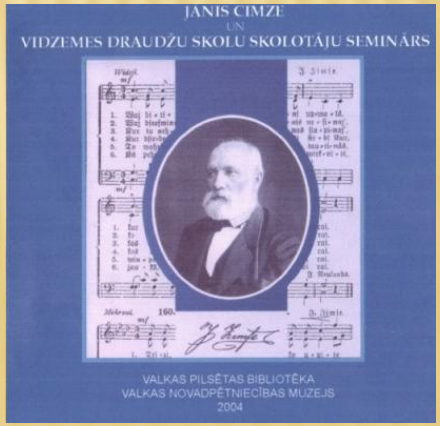

2004. GADA 21.-22. MAIJS

Valkā notiek starptautiskās Cimzes dienas. Pirmajā dienā – J. Cimzes mūzikas skolā starptautiska konference “Cimzem – 190”. Otrā diena – Cimzes dziesmu diena ar koncertiem dažādās vietās Valkā un Valgā. Pasākums noslēdzas ar koncertu “Dziesmu rota” Lugažu laukumā.

2007. GADA 27. AUGUSTS

Jāņa Cimzes Valkas mūzikas skolā atklāj atjaunoto Cimzes istabu, kuras jaunais vizuālais noformējums ir Valmieras mākslas vidusskolas audzēknes Lauras Laicenas diplomdarbs. Šeit izveidotas interesantas planšetes, kurās ir informācija gan par mūsu izcilo novadnieku un pedagogu, gan par tradicionālajām Cimzes dienām, gan arī par izcilākajiem skolas absolventiem un esošajiem pedagogiem.

2009. GADA 6. JŪNIJS

Valkas un Valgas pilsētas svētki veltīti Jāņa Cimzes 195 gadu jubilejai un Vidzemes draudzes skolu skolotāju semināra dibināšanas 170. gadadienai.

2009. GADA 11. JŪNIJS

Valkas novadpētniecības muzejā notiek pilsētas skolu veiksmīgāko skolēnu un skolotāju pieņemšana. Šis pasākums notiek saistībā ar Jāņa Cimzes 195. dzimšanas dienu. Skolēnus un pedagogus apbalvo semināra vēsturiskajās telpās, lai bērni izjustu izglītības nozīmību nepārtrauktībā no paaudzes uz paaudzi.

2009. GADA 23. NOVEMBRIS

Valkas novadpētniecības muzejā tiek rīkoti Jura Kalniņa 1914. gadā izdotās grāmatas “Jānis Cimze – Vidzemes draudzes skolotāju semināra pirmais direktors” atkārtotā izdevuma atvēršanas svētki. Tas ir muzeja un Valkas rajona padomes kopprojekts.

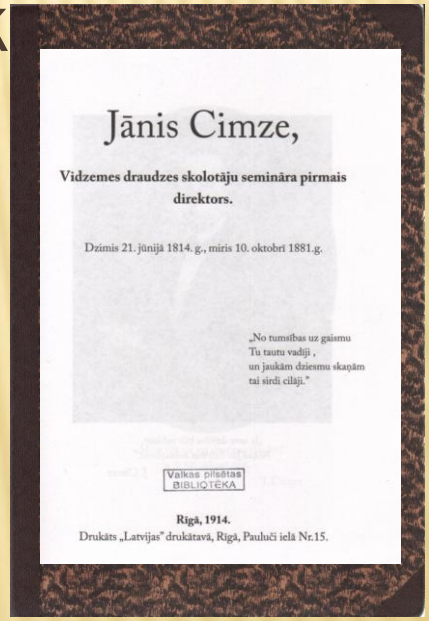

Jānis Cimze,

Vidzemes draudzes skolotāju semināra pirmais direktors.

Dzimis 21. jūnijā 1814. g., miris 10. oktobrī 1881.g.

„No tumšības uz gaismu
Tu tautu vadīji ,
un jaukām dziesmu skaņām
tai sirdi cilāji.”

Valkas pilsētas
BIBLIOTĒKA

Rigā, 1914.

Drukāts „Latvijas” drukātavā, Rigā, Pauluči ielā Nr.15.

2012. GADS

Valkas novadpētniecības muzejs no Valsts Kultūrkapitāla fonda saņem tūkstoš latu digitāla izziņas materiāla “Vidzemes draudžu skolu skolotāju semināra audzēkņu kultūrizglītojošā darbība” veidošanai. Tā būs iespēja, izmantojot mūsdienīgo tehnoloģiju iespējas, aizraujošā veidā iepazīstināt ar Jāņa Cimzes un viņa audzēkņu veikumu.

2013. GADS

Valkas novadā izsludinātajā Jāņa Cimzes jubilejas gada logo izveides konkursā par labāko atzīst Valkas ģimnāzijas 9. klases skolnieces Kristas Annijas Namnieces darbu.

2013. GADA 24. OKTOBRIS

Rīgā Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā notiek konference “Jānis Cimze – skolotājs un personība”, aizsākot J.Cimzes piemiņas gada pasākumu ciklu. Valkas novadpētniecības muzeja speciāliste Ligita Drubiņa nolasa referātu “Jāņa Cimzes personība laikmeta kontekstā”.

2013. GADA 25. NOVEMBRIS

Valkas novadpētniecības muzejā Jāņa Cimzes klasē tiek suminēti novada mācību iestāžu pedagogi, kuriem aprit nozīmīgas darba jubilejas.

2013. GADA BEIGAS

UNESCO Ģenerālās konferences 37. sesijā nolemts šīs organizācijas svinamo dienu kalendārā 2014.-2015. gadam iekļaut piecas Latvijas pieteiktās nozīmīgās gadadienas, tostarp Jāņa Cimzes 200. gadadienu. *“Dižā skolotāja nopelni ir starptautiski atzīta vērtība,”* komentē Valkas muzeja speciāliste Ligita Drubiņa.

CIMZES JUBILEJAS GADA PASĀKUMI
VALKĀ

JĀNIS CIMZE 200

22. MARTĀ
VIDZEMES SENIORU KORU KONCERTS "TAUTASDZIESMU PĒCPUSDIENA"

15. APRĪLIS - 15. JŪLIJS
IZSTĀDE "VIDZEMES DRAUDZES SKOLU SKOLOTĀJU SEMINĀRA AUDZĒKŅU LITERĀRAIS MANTOJUMS"

23. - 25. APRĪLĪ
XXXV CIMZES MŪZIKAS DIENAS

23. APRĪLĪ
ZIEMEĻLATVIJAS UN DIENVIDIGAUNIJAS MŪZIKAS SKOLU ATKLĀTAIS INSTRUMENTĀLO ANSAMBĻU SPĒLES FESTIVĀLS

24. APRĪLĪ
VIDZEMES MŪZIKAS SKOLU PŪŠAMINSTRUMENTU SPĒLES KONKURSS

25. APRĪLĪ
J. CIMZES VALKAS MŪZIKAS SKOLAS AUDZĒKŅU KONCERTS

26. APRĪLĪ
II LATVIJAS SENIORU VOKĀLO ANSAMBĻU KONKURSS

30. MAIJĀ
IZSTĀDES "DZIESMAI IRA TREJAS DZĪVES..." /RAINIS/. VELTĪTAS J. CIMZES 200. GADSKĀRTAI. ATKLĀŠANA

30. MAIJĀ
IGAUNIJAS VALSTS AKADĒMISKĀ VĪRU KORA KONCERTS

31. MAIJĀ
LATVIEŠU TAUTAS DZIESMU APDARU KONKURSA "JAUNĀ DZIESMU ROTA" II KĀRTA

31. MAIJĀ
LATVIEŠU UN IGAUŅU KORU DZIESMU LIELKONCERTS "CIMZES KODS"

7. JŪNIJĀ
LATVIJAS MĀKSLAS SKOLU AUDZĒKŅU VIZUĀLO DARBU KONKURSA "JĀŅA CIMZES DZIESMU ROTA" NOSLĒGUMA PASĀKUMS
KONKURSA LAUREĀTU APBALVOŠANA, KONKURSA DARBU IZSTĀDE UN METODISKS SEMINĀRS PEDAGOGIEM

3. JŪLIJĀ
"KAMERKONCERTS CIMZES SEMINĀRĀ"

26. AUGUSTĀ
KONFERENCE "SKOLOTĀJU SKOLOTĀJS JĀNIS CIMZE"

27. SEPTEMBRI
JĀŅA CIMZES 200 GADU JUBILEJAI VELTĪTĀ VIDUSSKOLĒNU DOMRAKSTU KONKURSA NOSLĒGUMS

25. OKTOBRI
GADA NOSLĒGUMA PASĀKUMS "JĀNIS CIMZE - EIROPAS CILVĒKS"

Pasākumi notiek Valkas pilsētas kultūras namā, Valkas novadpētniecibas muzejā, Valkas bibliotēkā, Valkas Mākslas skolā, Valkas brīvdabas estrādē, J. Cimzes Valkas mūzikas skolā, Latviešu Biedrības namā
Konkrēta informācija par pasākumiem www.valka.lv

2014. GADA SĀKUMĀ

Valkas Mākslas skola sadarbībā ar Valkas novada domi un Latvijas Nacionālo kultūras centru izsludina Latvijas profesionālās ievirzes mākslas skolu audzēkņu vizuālo darbu konkursu „Jāņa Cimzes Dziesmu rota”. Mērķis – rosināt interesi par latviešu tautasdziesmām, apzināt savas nacionālās kultūras bagātības un iepazīt Cimzes muzikālo mantojumu. Konkursa uzdevums – vizuāli interpretēt brīvi izvēlētu Cimzes tautasdziesmas apdari.

2014. GADA 7. JANVĀRIS

Valkas pilsētas kultūras namā ar Latvijas Radio kora (diriģents Sigvards Kļava) koncertu tiek ieskandināts Jāņa Cimzes 200. jubilejas gads.

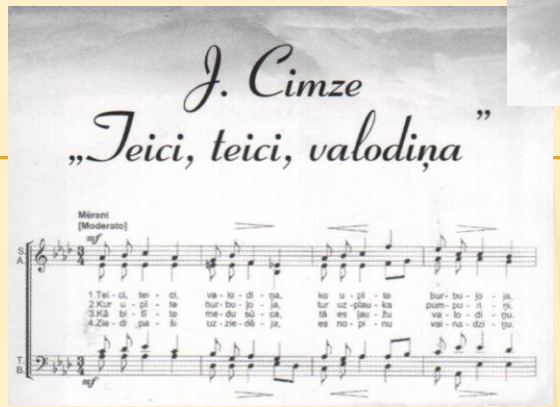

Pirms koncerta pasniedz Cimzem veltītās miniatūrās suvenīrgrāmatiņas pirmos eksemplārus tās veidotājiem Marutai Stabulniecei, Ligitai Drubiņai, Jānim Sīmanim, Jānim Peteram un tulkotājiem Valtam Ernštreitam, Zanei Rēpelei, Nadeždai Možarovai un Ingrīdai Hedemarkai. Tā ir 5 valodās un iespiesta 200 eksemplāros. Uz vāka – balta porcelāna Cimzes medaļa.

2014. GADA 12. FEBRUĀRIS

Sagaidot Jāņa Cimzes 200. dzimšanas gadu, Valkā notiek Latvijas 11. tautasdziesmas dziedāšanas sacensību „Lakstīgala” vēsturiskā Vidzemes novada kārta, ko organizē bērnu un jauniešu centrs „Mice”.

2014. GADA 22. MARTS

Valkas pilsētas kultūras namā izskan Vidzemes senioru koru koncerts „Tautasdziesmu pēcpusdiena”.
Katrs koris sagatavojis savu koncertprogrammu, veltītu J.Cimzes 200. jubilejai. Kopkora dziedājumā skan latviešu tautasdziesmas J.Cimzes apdarē.

2014. GADA 15. APRĪLIS

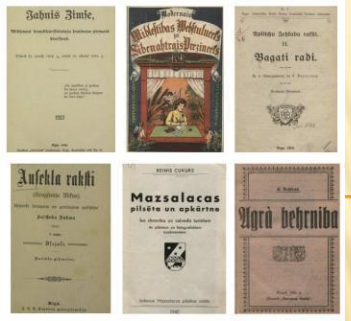

Valkas bibliotēkā atklāj izstādi „Vidzemes draudzes skolu skolotāju semināra audzēkņu literārais mantojums”, kurā apskatāmas Jāņa Cimzes audzēkņu grāmatas no Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma. *„Tādu viņa audzēkņu, kas dažādi rakstnieciski nodarbojušies, gan dažādas skolas un mācību grāmatas sarakstīdami, gan pie laikrakstiem līdzstrādādami, ir liels pulks. Lai aizrādu tikai uz Caunīti, Tēraudu, Bankinu, Daugi, Daugulu, Pilsātnieku, Gailīti, Peleksu, Stakli, Ulpi, Cukuru u.c.,”* rakstījis Āronu Matīss.

2014. GADA 23.-25. APRĪLIS

Norisinās XXXV Cimzes Mūzikas dienas ar trīs dažādiem koncertiem, tai skaitā – Starptautisks trio festivāls. Noslēgumā – tautas mūzikas koncerts „Skani, mana tautasdziesma” – veltījums Jāņa Cimzes jubilejai.

2014. GADA 26. APRĪLIS

II Latvijas Senioru vokālo ansambļu konkurss Valkā. Piedalās 42 senioru sieviešu, vīru, jauktie vokālie ansambļi no visas Latvijas.

2014. GADA 30.MAIJS

Valkas novadpētniecības muzejā atklāj Jāņa Cimzes 200.gadskārtai un draudzes skolotāju semināra 175.gadadienai veltīto izstādi „Dziesmai – trejas dzīves...”, kas atspoguļo koru darbību Valkā, Valgā un apkārtnē no 19. gs. beigām līdz mūsdienām. Izstādē atskaņo tautas dziesmas J.Cimzes apdarē.

2014. GADA MAIJS

Valkas novada dome izdod kompaktdisku „Jānim Cimzem – 200”. Tautasdziesmas J.Cimzes apdarē, kā arī Raimonda Paula, Selgas Mences un Mārtiņa Brauna jaundarbus ar dzejnieka Jāņa Petera vārdiem izpilda Latvijas Kultūras akadēmijas jauktais koris SÕLA (diriģents Kaspars Ādamsons).

2014. GADA 31.MAIJS

Valkā izskan Latvijas Nacionālā kultūras centra izsludinātā latviešu tautas dziesmu apdaru konkursa „Jaunā dziesmu rota” II kārta. Konkursa mērķis – aktualizējot J.Cimzes devumu Latvijas koru kustības iedibināšanā un attīstībā, akcentēt latviešu tautas mūzikas lomu latviešu kora mūzikā, radīt jaunas tautas dziesmu apdares a cappella izpildījumā iekļaušanai koru repertuārā.

2014. GADA 31.MAIJS

Valkas brīvdabas estrādē Latviešu un igauņu koru dziesmu lielkoncerts “CIMZES KODS”. Piedalās ap 2000 kordziedātāji, Igaunijas Valsts akadēmiskais vīru koris un Bruņoto spēku orķestris, Latvijas Kultūras akadēmijas jauktais koris “Sōla”, dūdu un bungu grupa “Auļi”, saksofonu kvartets “n[ex]t move”. Dziesmu ciklā “Cimzes stunda” izskan trīs R.Paula, M.Brauna, S.Mences pirmatskaņojumi ar J.Petera vārdiem, kā arī igauņu komponista R.Espera oratorija “Pirms gaismas”. Pasākuma dekorācijās izmantotas jaunākās tehnoloģijas – krāšņas gaismas un ūdens projekcijas.

2014. GADA 3. JŪNIJS

Valgas muzeja izstāžu zālē atklāj Valkas un Valgas muzeja kopīgo ceļojošo izstādi „Jānis Cimze – Igaunijas un Latvijas skolmeistaru skolotājs”. Izstāde ir latviešu un igauņu valodās, tā visu vasaru apskatāma Valgas muzejā.

2014. GADA 7. JŪNIJS

Latvijas mākslas skolu audzēkņu vizuālo darbu konkursa „Jāņa Cimzes Dziesmu rota” noslēguma pasākums. Konkursa laureātu apbalvošana, konkursa darbu izstāde un metodisks seminārs pedagogiem.

Atzinības raksts

Lotei Čākurei

Valkas MS

par radošu un profesionālu tēmas interpretāciju

Valkas Mākslas skolas, sadarbībā ar Valkas novada domi un Latvijas Nacionālo kultūras centru, organizētajā

Latvijas mākslas skolu audzēkņu vizuālo darbu konkursā

“Jāņa Cimzes Dziesmu rota”

Valkas Mākslas skolas direktore MARUTA STABULNIECE

2014. gada 7. jūnijā

2014. GADA 3. JŪLIJS

Jāņa Cimzes 200. dzimšanas dienā uz koncertu Cimzes seminārā aicina “Sinfonietta Rīga” stīgu kvartets. Pasākuma laikā – Jānim Cimzem veltītās pastmarkas atklāšanas prezentācija.

Jāņa Cimzes dzīve cieši savijusies ar Vidzemes skolotāju semināra darbību un Valkas novada vēsturi. Gan pedagoģijā un latviešu skolu dzīvē, gan tautas dziesmu melodiju vākšanā, kompozīcijā un koru kultūras veidošanā Jāņa Cimzes darbībai rasts turpinājums. Tas ir viņa piemiņas vislabākais vainagojums.

Valkas bibliotēka

2009/2014